

Biosfärområde
NEDRE DALÄLVEN

LÄRPLATS OLSBÄCKEN

Restaurering av en strömsträcka för öringens lek- och uppväxt

BILDER | Från prova-på-dagarna
"Restaurera strömsträcka för öring",
återträffar och romutsättning i
Olsbäcken vid Långsand utanför
Skutskär i Älvkarleby kommun.

VARFÖR går bäcken torr sommartid?
FLER lärande aktiviteter vid bäcken.

MER om projekt Supported by Nature,
lärande om naturbaserade lösningar.

Öringen lägger sin rom på en grusbädd. Romkornen ligger sedan nerbäddade mellan stenarna.

Bilder från prova-på-dagarna vid Olsbäcken i september.

JOHN KÄRKI, SPORTFISKARNA

Vilket fantastiskt arbete som gjorts under de här två dagarna vid Olsbäcken! Vi fick till hela tolv bäddar där öringen kan leka. Tänk er scenariot att varje bädd besöks av en öringhona på cirka 2 kg som lägger 3000 romkorn. Det ger öringen här vid Upplandskusten möjligheten till en bättre framtid. Så klart är det värdefullt att göra detta vid så många lämpliga bäckar som möjligt.

SÅ HÄR KAN VI GÅ VIDARE MED LÄRANDE KRING OLSBÄCKEN - NÅGRA FÖRSLAG!

Återträff | Vi ses senare i höst när bäcken är vattenfylld efter höstregnen. Förhoppningsvis får vi se lekgröpar i de nyanlagda lekbäddarna.

Luckrardag | I sommar visar vi hur man använder Hartijoki-verktyg för att luckra botten i bäckar, det vill säga att få bort sediment på gamla lekbäddar och lyfta fram det gamla gruset i bäcken.

Livet i bäcken | Vi samlas och låter en expert visa oss vilket liv det finns i bäcken och dess närmiljö. Mossor, snäckor, vattenväxter, insekter med mera.

Bäckens vänner | En eller flera dialogträffar. Vad har vi sett under året? Vad vill vi berätta om? Vad vill vi lära eller göra mera?

Fler förslag eller frågor? Hör av dig till Magnus på 070-420 44 44 eller magnus@nedredalalven.se

Elias Regelin och Magnus Pamp,
Biosfärområde Nedre Dalälven

KUL ATT SÅ MÅNGA VILLE VARA MED VID OLSBÄCKEN!

STORT TACK TILL:

- alla er som ville lära!
- er boende vid bäcken som hjälpte till på olika vis och visade intresse.
- Andreas och Samuel som hjälpte till att lära ut.
- Bengt för öringbilden.

PROVA-PÅ-DAGARNA ÄR ETT SAMARBETE

I Interreg-projektet Supported by Nature ska vi i biosfärområdet ta fram lärplatser för naturbaserade lösningar. En sådan är naturlig reproduktion av öring. Tillsammans med Länsstyrelsen Uppsala och Sportfiskarna har vi planerat och genomfört dessa fältdagar.

PÅMINNELSE - JÄTTEVIKTIGT!

Efter dessa dagar betraktar vi restaureringen som klar för den här gången. Ingen har alltså rätt att på egen hand lägga i mer sten eller grus i bäcken. Marken ligger i ett blivande naturreservat och ägs av Naturvårdsverket och förvaltas av Länsstyrelsen.

VARFÖR GÅR BÄCKEN TORR SOMMARTID?

Här berättar Oscar Olseryd på Länsstyrelsen Uppsala om varför det trots att Olsbäcken till stora delar är torrlagd sommartid kan vara värdefullt att restaurera för öringslek.

”Olsbäcken är en mindre kustmynnande bäck som avvattnar den sänkingspåverkade Måsjön. Sänkta sjöar är mycket vanliga i vårt avlånga land och i synnerhet Uppsala län är mycket karaktäriserat av just sänkta sjöar. För att rationalisera jordbruket i Sverige skedde under 1800-talet ett storskaligt arbete med att sänka sjöar samt att utdika våtmarker. Målet var att frilägga mer jordbruksmark att odla på för att möta en allt större efterfrågan från Sveriges allt större befolkning. Arbetet får i vissa avseenden anses lyckat men idag ser vi konsekvenserna av detta – där Olsbäcken är ett exempel.

På grund av sänkningen av Måsjön avvattnar idag Olsbäcken ett betydligt mindre vattenmagasin. Detta i kombination med att vattendraget rätats och rensats gör att bäcken idag allt som oftast går torr under sommaren. Att en bäck går torr är aldrig något positivt – men livet i bäcken är anpassningsbart! Öringen är en av alla invånare i våra bäckar. Arten är likväl en indikator som en paraplyart då arten har höga krav på sin miljö. Finns det öring i en bäck är detta alltid ett gott tecken och ofta förknippat med goda syrenivåer, hög beskuggning, låga vattentemperaturer och ett rikt djurliv i övrigt. Det är därför som öringen är mållart vid inventeringar av fiskbestånd i rinnande vatten. Genom att följa dynamiken i en öringpopulation över tid får vi en fingervisning om hur vattendraget påverkas över tid.

På flera håll i längs Östersjökusten har lokala öringpopulationer slagits ut på grund av problematiken som nämns ovan och Olsbäcken är en av dessa bäckar. Vad kan man då göra för att återfå öringen i dessa bäckar? Eller finns det helt enkelt inget att göra åt denna problematik? Svaret är att det finns massor som vi kan göra för att återfå våra lokala öringbestånd och med en välfylld verktygslåda av potentiella åtgärder är planen att låta Olsbäcken statuera exempel.”

”Att en bäck går torr är aldrig något positivt – men livet i bäcken är anpassningsbart!”

”...det finns massor vi kan göra för att återfå våra lokala öringbestånd...”

Bilder från prova-på-dagarna vid Olsbäcken i september.

VILL DU VARA MED? I ETT LÄRANDE NÄTVERK KRING RESTAURERING AV STRÖMSTRÄCKOR.

Biosfärområde Nedre Dalälven söker sportfiskare, FVOF-medlemmar, fiskerätts- och markägare, naturvårdsintresserade, lokalboende, politiker, tjänstemän och andra som vill lära sig mer om hur man restaurerar en strömsträcka så att den blir en bättre lek- och uppväxtmiljö för öring. Tanken är att vi ska bilda ett nätverk för lärande tillsammans. Vi arrangerar fältdagar vid flera strömmande vatten i biosfärområdet. Först ut var Olsbäcken vid Långsand, sedan hoppas vi på prova-på-dagar vid Jönshytteån i Sätters kommun med flera platser. Här följer exempel på andra lärande tillfällen som kan komma framöver.

ETT NÄTVERK DÄR VI TILLSAMMANS ÅTERSTÄLLER VATTENDRAG FÖR ÖRING OCH ANNAT LIV.

SEMINARIUM

Fysiska eller digitala

Innehållet formar vi efter önskemål i nätverket, men det skulle kunna handla om till exempel:

- hur man söker medel för restaurering (ekonomi).
- hur man gör för att få de tillstånd som behövs för att få göra en restaurering (juridik, markägar-kontakter med mera).
- hur man utför biotopvård och tar hand om ett vattendrag.

PROVA-PÅ-DAGAR

Inom projektet Supported by Nature har vi utrymme för att restaurera två till fyra sträckor. Detta gör vi för att skapa fler tillfällen och platser för lärande. Du är varmt välkommen att delta vid dessa tillfällen.

NÄTVERKSTRÄFFAR

Möjligheter att träffas för utbyta tankar och dela erfarenheter.

STUDIECIRKLAR

Innehåll efter önskemål. Har du förslag?

En öring i lektider vid den lilla bron strax ovan mynningen. Foto Bengt Aronsson, 27 oktober 2022.

Öringynglen utvecklas i bäcken så länge det finns vatten, sedan får de fortsätta ute i viken.

Bilder från prova-på-dagarna vid Olsbäcken i september.

Katrin Jakobsson (S) - ordförande i kommunstyrelsen, Älvkarleby kommun

- Att få möjligheten att testa restaurering av en strömsträcka för öringens lek- och uppväxt har varit en viktig erfarenhet i vårt lokala miljöarbete. Det visar vårt engagemang för att bevara och stärka den biologiska mångfalden, samtidigt som vi främjar hållbar utveckling för kommande generationer. Detta projekt är ett tydligt exempel på hur vi kan göra skillnad för både naturen och vårt samhälle.

ATT FÅ PROVA PÅ PRAKTISKT RESTAURERINGS-ARBETE OCH MÖTA EXPERTER I FÄLT, VAD BETYDER DET FÖR DIG I DITT ARBETE?

Martin Sahlberg (M), Oppositionsråd Älvkarleby kommun, Gruppledare Moderaterna Älvkarleby

- Det var en fantastisk möjlighet att besöka Olsbäcken och få uppleva restaureringsarbetet på plats. Att få provapå och diskutera med experter direkt i fält gav en djupare förståelse för både utmaningarna och de möjligheter som finns för att bevara och förbättra våra vattenmiljöer. Denna typ av praktisk erfarenhet är ovärderlig och visar verkligen vikten av att kombinera teori med praktik för att skapa långsiktiga lösningar.

Eva Cooper, näringslivs- och utvecklingschef, Älvkarleby kommun

- Restaureringen av strömsträckan för öringens lek och uppväxt är inte bara ett miljöinitiativ, utan också en långsiktig investering i vår regions fiskenaering. Ett hållbart och starkt fiske kan bli en motor för både turism och lokalt näringsliv. Genom att bevara och stärka våra fiskbestånd och främja sportfiske skapar vi nya möjligheter för företag och entreprenörer som ser värdet i att bygga på våra naturliga resurser.

Mattias Nygren, gruppledare för Kristdemokraterna Älvkarleby kommun

- Som lokalpolitiker i Älvkarleby kommun är jag mycket medveten om värdet av ett starkt bestånd av självreproducerande havsöring. Lax- och havsöringsfisket har historiskt varit en livsnerv för vår kommun som fått lida av utbyggd vattenkraft, växande bestånd av skarv, häger och säl. Att få delta och handfast bidra till ökade möjligheter till naturligt reproducerande havsöring känns rätt ända in i själen och är så mycket mer än symbolpolitik. Nu kämpar vi vidare för att tillse ökat vattenflöde i Olsbäcken och fria vandringsvägar upp för Dalälven.

Bilder från fältdagen för politiker och media vid Olsbäcken i september.

EN FANTASTISKT FIN DAG! I GEMENSKAP AV NYFIKNA OCH ENGAGERADE MÄNNISKOR. MYCKET INFORMATIVT OCH LÄRORIKT!

Eva Sidekrans, fiskepolitiker (M), Älvkarleby

Vid fältdagen den 3 november 2024 var vi 18 personer som gemensamt gjorde en återträff med Olsbäcken för att uppleva bäcken under höstfloden – eller i vart fall med vatten!

ÅTERTRÄFF VID LÄRPLATS OLSBÄCKEN SÖNDAG 3 NOVEMBER 2024

Innan vi påbörjade vattendragsvandringen så tog vi en fika vid havet för att lyssna till Eva Cooper från näringslivsenheten på Älvkarleby kommun. Hon berättade om arbetet med framtagandet av kommunens nya fiskestrategi och om en pågående kartläggning av fiskets värde i kommunen som bland annat innefattar en enkät som allmänheten kan svara på.

Sedan påbörjade vi vattendragsvandringen ledda av Oscar Olseryd och Daniel Brelín på länsstyrelsen där vi inspekterade de åtgärder vi gjorde när bäcken var "torr" tidigare i höstas. Trots att hösten varit förhållandevis torr och flödena i bäcken låga kunde vi redan se att vattnet börjat flytta på gruset vi tillförde tidigare i höstas samt avsätta suspenderad sand i de lugnare partierna. Glädjande var att vi kunde se hur våra nyanlagda grusbäddar även har en effekt på Olsbäckens förmåga att hushålla med vattnet. Mellan grusbäddarna stod vattnet nästan still samtidigt som den sakta rann genom gruset. Troligtvis hade bäcken varit närmast torr igen om det inte vore för våra insatser!

Några öringar eller lekgropar kunde vi inte se, men som Oscar sade; "Vi kan inte utesluta att det varit öring uppe i vattendraget. Kanske har de redan lekt eller så nosar de i mynningsområdet i väntan på högre flöden i bäcken". Han berättade också att det finns en svårighet i att se lekgropar i grus som inte ännu har någon påväxt av alger då det inte går att se om någon öring vänt på materialet.

VAD HÄNDER HÄRNÄST?

Vi bestämde att en ny återträff med Olsbäcken för att kika på lekbäddarna ska ske nästa höst, men innan dess planerar vi att bjuda in till en fältdag då vi blir guider kring livet kring bäcken i övrigt. Alltså inte bara öringar, utan växter, insekter och allt annat som lever i samklang med bäcken. Vi återkommer även med fler prova-på-dagar på andra platser samt erbjudande om att delta i seminarier relaterade till restaurering.

OLSBÄCKENS VÄNNER

Staffan som har hus vid Olsbäckens mynning och som var med vid prova-på-dagarna har startat Facebook-gruppen "Olsbäckens vänner". I denna kan vi dela allt som händer vid Olsbäcken. Gå gärna med i gruppen du också.

**"GLÄDJANDE VAR
ATT VI KUNDE SE
HUR DE NYANLAGDA
GRUSBÄDDARNA
ÄVEN HAR EN
EFFEKT PÅ
OLSBÄCKENS
FÖRMÅGA ATT
HUSHÅLLA MED
VATNET."**

ROMUTLÄGGNING I OLSBÄCKEN ONSDAGEN DEN 22 JANUARI 2025

Året inleddes med ett besked om att Sportfiskarna och Länsstyrelsen Uppsala vill lägga ut havsöringsrom i Olsbäcken. Vi bjöd in till träff vid bäcken och bjöd på fika. 17 personer samlades vid bäcken för att kika på när rommen lades ut på de nyskapade lekbäddarna i Olsbäcken. På plats fanns både närboende och deltagare från prova-på-dagarna samt representanter för Länsstyrelsen, Sportfiskarna och Biosfärområde Nedre Dalälven.

- Det är fantastiskt att se att restaureringsarbetet som vi gjorde på prova-dagarna i höstas har blivit så lyckat, säger John Kärki från Sportfiskarna. Det syns att det blivit bra förutsättningar i bäcken med bra lek- och uppväxtbottnar och livliga strömpartier. Skulle någon öringfiskare passera som inte var här då skulle den säga att Olsbäcken ser ut som en riktig öringbäck!

- Nu får se hur det går med rommen som vi har satt ut, fortsätter John. Förhoppningen är att det av de 10 000 befruktade romkornen som vi har satt ut idag slutligen blir 15-30 vuxna fiskar som återvänder till bäcken för att fortplanta sig.

LITE FAKTA OM UTLÄGGNINGEN AV HAVSÖRINGSROMMEN

Romkornen kommer från SLU:s fiskodling i Älvkarleby.

Rommen är ögonpunktad, befruktad i oktober.

Rommen är tagen från 100 stycken föräldrafiskar.

Föräldrafiskarna är av Dalälvestam.

John på Sportfiskarna lade denna dag ut totalt 10 000 ägg, cirka 1000-1500 ägg per lekbädd.

Rombackarna är biologiskt nedbrytbara av finsk modell.

John valde att vända backarnas vita sida utåt, av pedagogiska skäl, så att de är lättare att se i vattnet.

Rombackarna grävdes ner i lekbäddarna och förankrades sedan med stenar av upp till handbollsstorlek.

Under dagen lade Sportfiskarna ut rom till ett värde av 31 000 kr.

Utsättningen av rom finansierades av Länsstyrelsens fiskevårdsmedel.

OM PROJEKT SUPPORTED BY NATURE

Supported by Nature är ett samarbetsprojekt för det internationella nätverket med biosfärområden runt Östersjön – Biosphere for Baltic. Projektet syftar till att öka förståelsen för naturbaserade lösningar och hur de bidrar till bättre miljöförhållanden för Östersjön. Målet är att ta fram ny kunskap som kan leda till att naturbaserade lösningar blir en naturlig del i land- och havsförvaltning. Minst 17 så kallade lärplatser ska utvecklas runt Östersjön med särskilt fokus på multifunktionella våtmarker, kustvattenhabitat och restaurering av strömsträckor.

*Projektet
Supported by
Nature är möjligt
genom stöd från
EU-programmet
Interreg Baltic
Sea Region.*

#MadeWithInterreg

Medverkande i Supported by Nature

- Ronneby kommun, Lead Partner (Sverige)
- Turku University of Applied Sciences (Finland)
- Estlands biovetenskapliga universitet (Estland)
- Słowiński nationalpark (Polen)
- Biosfärområde Sydöstra Rügen (Tyskland)
- Vordingborgs kommun (Danmark)
- Marine Education Center i Malmö (Sverige)
- Kristianstads kommun (Sverige)
- Biosfärområde Nedre Dalälven (Sverige)

Finansiär

EU genom Interreg Baltic Sea Programme 2021-2027

Total budget

Nästan 4,5 miljoner euro

Tidsperiod

2023-2026

Projektets hemsida

[www.interreg-baltic.eu/
project/supported-by-nature/](http://www.interreg-baltic.eu/project/supported-by-nature/)